VZÁJEMNÁ OČEKÁVÁNÍ MATEK A UČITELEK DĚTÍ 1. TŘÍD OHLEDNĚ SPOLUPRÁCE NA ROZVOJI JEJICH ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Jana Sedláčková

Klíčová slova: spolupráce rodiny a školy, čtenářská gramotnost, očekávání rodičů, očekávání učitelů

Cílem příspěvku je představit dílčí data z výzkumu o tom, jak matky dětí 1. tříd ZŠ pomáhají dětem rozvíjet počáteční čtenářskou gramotnost, a to konkrétně data týkající se vzájemných očekávání matek a učitelek ohledně spolupráce na rozvoji počáteční čtenářské gramotnosti. Získané poznatky mohou napomoci lepší spolupráci mezi rodinou a školou v dané oblasti.

Osvojování čtenářské gramotnosti dětmi 1. tříd leží kromě nich samotných jak na bedrech školy, tak na bedrech rodiny. Štech a Viktorová (in Štech, 2004) rozlišují tři přístupy rodičů ke spolupráci s učiteli: alternativní (rezignace na požadavky učitele), komplementární (rodiče doplňují a upevňují působení učitele) a nahrazující (kritika učitele, hledání kompenzace nedostatků školní výuky). Šeďová (2009) dospívá k závěru, že středostavovští rodiče se snaží co nejlépe plnit požadavky školy, zatímco dělničtí rodiče (Katrňák, 2004) ponechávají školní osudy svých dětí na nich samotných. Co se týče učitelů, uvádí Epsteinová (1986), že vnímají-li vztahy rodiny a školy jako prioritu, pak i rodiče s nižším SES častěji cítí povinnost více se zapojit do školní přípravy. Podle Linka a kol. (1997) však mají učitelé spíše tendenci omezovat a limitovat dialog s rodiči. Gettinger a Guetshow (1998) tvrdí, že vnímají u rodičů více bariér a méně příležitostí k zapojení než sami rodiče.

Dílčí výzkumné šetření se snaží zodpovědět otázku: Jak nahlížejí na vzájemnou spolupráci v oblasti rozvoje počáteční čtenářské gramotnosti matky a učitelky dětí 1. tříd? Šetření má charakter kvalitativního výzkumu, přičemž využívá data z hloubkových polostrukturovaných rozhovorů s 10 matkami a 2 učitelkami dětí 1. tříd dvou různých běžných ZŠ. Rozhovory byly získány koncem 2. pololetí školního roku 2015–2016.

Část domácí přípravy do čtení, zadávaná dětem ve 2. pololetí, je prezentována spíše ve formě doporučení, než jako povinný domácí úkol. Matky toto povinně-dobrovolné nastavení vnímají s jeho výhodami i nevýhodami. Na jednu stranu by si občas přály více povinných domácích úkolů do čtení, na druhou stranu přiznávají, že i přes původní snahu denně s dítětem číst nezvládají toto doporučení ve 2. pololetí naplňovat. S učitelkami

se však shodují na tom, že hlavním úkolem školy v rozvoji čtenářské gramotnosti je výuka techniky čtení, zatímco rodina by měla podpořit kladný vztah dítěte ke knihám.

Bibliografie

Epstein, J. L. (1986). Parents' reactions to teacher practices of parent involvement. *The Elementary School Journal*, 86(3), 277–294.

Gettinger, M., & Guetschow, K. W. (1998). Parental involvement in schools: Parent and teacher perceptions of roles, efficacy, and opportunities. *Journal of Research & Development in Education*, 32(1), 38–52.

Katrňák, T. (2004). *Odsouzeni k manuální práci. Vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině.* Praha: Sociologické nakladatelství.

Linek, W. M., Rasinski, T. V., & Harkins, D. M. (1997). Teacher perceptions of parent involvement in literacy education. *Reading Horizons*, 38(2), 88–107.

Šeďová, K. (2009). Tiché partnerství: Vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 14(1), 27–51.

Štech, S. (2004). Angažovanost rodičů ve školní socializaci dětí. *Pedagogika*, 4, 374–388.